AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2025 / 99 • Kasım 2025

GAGAUZYA ÖZERK BÖLGESİ VE MOLDOVA'NIN AB ÜYELİĞİ ADAYLIĞI

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Bu yazı AVİM tarafından ilk olarak 30 Ekim 2025'te yayınlanmış İngilizce bir makalenin betimleyici Türkçe çevirisidir

Moldova'daki demokratik gelişmelere ilişkin analizimizde, son seçimlerin prensipte ülkenin demokratik yolculuğunda bir dönüm noktası olduğunu ve şeffaflık, Avrupa entegrasyonu ve kurumsal yenilenme konusunda kampanya yürüten reformist güçlerin zaferini gösterdiğini belirtmiştik. Ayrıca, ülkenin süregelen kırılganlıklarına da dikkat çekmiş, kutuplaşmaya direncinin ve hem Doğu hem de Batı çevreleriyle ölçülü ilişkiler geliştirebilmesinin Moldovaya Doğu Avrupa'dan geniş Avrasya'ya coğrafyasına geçiş bölgesinde dengeli politik yaklaşımlar geliştirilmesi açısından bölgesel bir model olma özelliği kazandırabileceğini kaydetmiştik.[1] Bu noktada Moldova'nın en hassas kırılganlığının, Gagauz Özerk Bölgesi'ne ilişkin son tutumundan kaynaklandığı hususunun altının çizilmesinde yarar bulunmaktadır.

Güvenilir çevrimiçi haber kaynaklarına göre, 28 Eylül seçimlerinde 3.299.396 kayıtlı seçmenden 1.608.518 Moldovalı oy kullanmış ve katılım oranı %52,21 olmuştur. Bu bağlamda, 281.170 Moldovalının yurt dışından (çoğunlukla İtalya, Almanya, Romanya, Fransa ve Birleşik Krallık'ta) oy kullandığını ve bu nedenle diaspora oylarının nihai sonuçta önemli bir faktör olduğunu belirtmek gerekir.[2]

Bu genel tabloda, hem Moldova yönetiminin hem de AB'nin dikkatle incelemesi ve endişe duyması gereken ana nokta, AB yanlısı olarak tanıtılan ve parlamentoda çoğunluğa sahip bir partinin, Moldova'nın özerk bölgesi Gagauzya'da oyların sadece %3'ünü alabilmiş olmasıdır. Batı yönelimli haber kaynaklarında belirtildiği gibi, "Gagauzlar Türk kökenli bir halktır, ancak çoğu Türk grubundan farklı olarak Doğu Ortodoks Hıristiyanlarıdır."[3] Bu kaynaklarda Gagauzlar, "çoğunluğu etnik Rumenlerden oluşan bir ülkede Türk dili konuşan küçük bir azınlık" olarak tanımlanmakta ve bu toprakların tarih boyunca Romanya ve Rusya'nın egemenliği arasında gidip geldiği belirtilmektedir.[4]

Ayrıntılara girmeden Moldova'daki yasal statülerini çok kısaca hatırlatmak gerekirse, Gagauz Türkleri, 1994 yılında kazandıkları özerklik statüsüyle Moldova'da yeralan özel statüye sahip bir halk olarak tanınmaktadır. 1994 tarihli Gagauz Özerklik Yasası, Gagauz

Yeri'nin Özel Statüsünü düzenlemektedir. Yasanın önsözüne göre, yasa Gagauz ulusal kimliğini korumayı, Gagauz dilini ve kültürünü geliştirmeyi ve bu vatandaşların siyasi ve ekonomik bağımsızlığını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Yasanın birinci maddesi Gagauz halkının kendi kaderini tayin hakkının bir tezahürü olan Gagauz-Yeri'nin özel statüye sahip özerk bir birim olduğunu ve bu nedenle Moldova Cumhuriyeti'nin ayrılmaz bir parçasnı oluşturduğunu belirtmekte ve azınlığa kolektif haklar tanımaktadır. Sözkonusu yasaya göre yasama yetkisi Gagauz-Yeri Meclisi'ne aittir. Gagauz-Yeri'nin en üst düzey idari yetkilisi, bölge halkı tarafından dört yıllık bir görev süresi için doğrudan seçilen Gagauz-Yeri Valisidir (Bascan). Özerklik Yasası, Gagauzların dış ilişkiler bakımından kendi kaderini tayin etme özgürlüğünü de belirtmektedir. Bu çerçevede, Moldova Cumhuriyeti'nin bağımsız devlet statüsü değişirse (örneğin Romanya ile birleşirse), Gagauzyanın kendi kaderini tayin etmesi mümkün hale gelebilecektir.[5]

Bu kısa arka plan bilgisiyle bağlantılı olarak, 5 Ağustos 2025 tarihinde Moldova mahkemesinin, Gagauz Yeri Özerk Bölgesinin valisi (bashkan) Eugenia Guțsul'u, seçim kampanyasında yasadışı fonlar kullandığı iddiasıyla yedi yıl hapis cezasına ve 40 milyon lei (yaklaşık 2,28 milyon avro) para cezasına çarptırdığını belirtmek gerekir. Guțsul, 2023 yılında dört yıllığına bu göreve seçilmişti. Adıgeçen, sadece Moldova makamları tarafından değil, AB tarafından da "Rusya yanlısı" bir politikacı olarak değerlendirilmekte ve suçlanmaktadır. Moldova polisi, Gutsulu Türkiye'ye giden uçağa binerken Kişinev havaalanında tutuklamıştır.[6]

Çevrimiçi haber kaynaklarına göre Guțsul, suçlamaları reddederek bunların uydurma ve siyasi amaçlı olduğunu belirtmiş, davanın amacının kendisini görevinden uzaklaştırmak ve Türk kökenli Ortodoks Hıristiyan azınlık grubu olan Gagauz seçmenlerin sesini bastırmak olduğunu iddia etmiştir. Adıgeçen kamuoyuna yaptığı açıklamada, merkezi hükümetin ve Cumhurbaşkanı Maia Sandu'nun Eylem ve Dayanışma Partisi'nin (PAS) muhalefet üyelerine zulmettiğini, mahkemeleri etkilediğini ve iktidarda kalmak için siyasi amaçlı kararlar verdiğini öne sürmüştür. Ayrrıca, davayı demokratik hakların ve bölgesel özerkliğin ihlali olarak nitelendirerek, Birleşmiş Milletler'e müdahale etmesi için çağrıda bulunmuştur.[7] Bu mahkumiyet kararına karşı kamuoyunun tepkisi hızlı olmuş, binlerce kişi Gagauz Yeri'nin başkenti Komrat'ta ve mahkeme binalarının önünde protesto için toplanmış, dini liderler davayı siyasi bir uydurma olarak nitelendirerek eleştirmiştir. Moldova Ortodoks Kilisesi de Guțsul için ayin düzenlemiş, Gutsulu adaletsizlik ve siyasi zulümden mağdur olmuş bir kişi olarak nitelendirmiştir..

Gagauzya sorunu, Moldova'nın mevcut siyasi sisteminin en önemli kırılgan yönünü ortaya koymaktadır. Moldova hükümetinin Batılı ortaklarına yakınlığının, Moldova'nın Batı dünyasında kendine yer edinmesinde avantaj sağladığı söylenebilir. Ancak, aşırı Batı yanlısı bir tutumun, nüfusun önemli bir bölümünü, özellikle Rusça konuşan toplulukları ve Ortodoks Kilisesi'ni yabancılaştırma riski taşıdığını belirtmek gerekir. Bu bağlamda, Gagauzların güçlü bir Türk kimliğine sahip olduklarının, Türk kamuoyu tarafından yakından takip edildiklerinin ve Doğu Avrupa'da Türk kökenli bir azınlık olarak mağdur edilmelerinin Türkiye'de memnuniyetsizliğe yol açacağının hatırda tutulması gerekmektedir.

*Resim: Turkhaber, Haberler

[1] Teoman Ertuğrul Tulun. Moldova'da Reform: Yapıcı Avrasyacılık Yoluyla İstikrar. AVİM Analizi No: 2025/24. 24.10.2025. https://avim.org.tr/en/Analiz/REFORMING-MOLDOVA-STABILITY-THROUGH-CONSTRUCTIVE-EURASIANISM

[2] The News Union Post. Kutuplaşma ortamında Moldova seçimlerinde AB yanlısı güçler mutlak çoğunluğu elde etti. 29 Eylül 2025. https://newunionpost.eu/2025/09/29/results-elections-moldova-2025-pro-eu/

[3] The News Union Post. AB, Moldova'daki ulusal azınlıkların sorununu nasıl çözeceğini bilmiyor. Seçimler de bunu doğruladı. 3 Ekim 2025. https://newunionpost.eu/2025/10/03/moldova-gagauzia-minorities-eu-russia/

[4] The World. Moldova'daki bu azınlık grubu, ülkenin AB'ye yönelmesine neden bu kadar direnç gösteriyor? 3 Nisan 2025. https://theworld.org/stories/2025/04/03/why-this-minority-group-in-moldova-is-so-resistant-to-the-countrys-shift-toward-the-eu

[5] Levente, Benkö. Gagauz Yeri'nde özerklik: Orta ve Doğu Avrupa için bir emsal. https://web.archive.org/web/20030320054646/http://www.east-west-wg.org/cst/cst-mold/levente.html

[6] The Guardian. Moldovalı bölge lideri, Rusya'dan aldığı finansman nedeniyle yedi yıl hapis cezasına çarptırıldı. https://www.theguardian.com/world/2025/aug/05/moldova-gagauzia-yevgenia-gutsul-sentenced

[7] SpecialEurasia. Jeopolitik İstihbarat ve Risk Değerlendirmesi. Gagauz Yeri ve Moldova'nın AB'ye Üyelik Hedefi. https://www.specialeurasia.com/2025/09/19/gagauzia-moldova-elections/

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "GAGAUZYA ÖZERK BÖLGESİ VE MOLDOVA'NIN AB ÜYELİĞİ ADAYLIĞI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 99. Kasım 16. Erişim Kasım 01, 2026. https://avimbulten.org/tr/Yorum/GAGAUZYA-OZERK-BOLGESI-VE-MOLDOVA-NIN-AB-UYELIGI-ADAYLIGI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır